

Юрчишена Л. В.
канд. екон. наук, доцент,
в. о. завідувача кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

Цимбалюк К. С.
магістрант (здобувач вищої освіти)
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса

МАЙНОВЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ТА МЕХАНІЗМ СПЛАТИ

Вступ. Забезпечення бюджетної стабільності держави є важливим завданням, особливо в умовах війни та економічної нестабільності. Податкові надходження є вагомою частиною наповнення бюджетів різних рівнів. Найбільш сталими є кошти від сплати саме майнових податків, але сфера їх регулювання має низку проблем, які сприяють зменшенню фінансової бази органів місцевого самоврядування та визначають актуальність проблеми дослідження.

Мета роботи. Аналіз механізму майнового оподаткування в Україні, виявлення основних проблем та розробка підходів щодо його покращення.

Основна частина. Майнове оподаткування є одним зі складників елементів системи оподаткування в Україні, що передбачає оподаткування майнових прав та власності.

Згідно з Податковим Кодексом України [1], податок на майно має три складові:

- 1) податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки;
- 2) транспортний податок;
- 3) плата за землю:
 - орендна плата за землю;
 - земельний податок.

Аналіз зміни структури майнового податку за 2020–2022 рр. характеризується збільшенням питомої частки податку на землю у структурі майнових податків із 80,4 до 84,0 % та транспортного податку, спостерігається скорочення питомої ваги податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (рис. 1). Причиною таких зрушень є те, що на період воєнного стану не нараховується та не сплачується податок на майно, яке розташоване на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих територіях, і за об'єкти житлової нерухомості, що стала непридатною для проживання у зв'язку з воєнною агресією російської федерації проти України.

Рисунок 1 – Динаміка структури майнових податків за 2020–2022 рр. [2]

Один із найбільш важливих недоліків механізму майнового оподаткування в Україні – недостатня ефективність системи збору майнового податку. За даними Міністерства фінансів України, у 2021 році було зібрано лише 63 % від запланованого обсягу збору майнового податку [3]. Це свідчить про недостатню ефективність механізму збору майнового податку та потребує серйозних зусиль для його поліпшення.

Динаміка питомої ваги майнових податків відносно ВВП за 2020–2022 рр. характеризується скороченням частки з 0,98 до 0,95 % та в середньому за аналізований період складає 0,96 % (рис. 2).

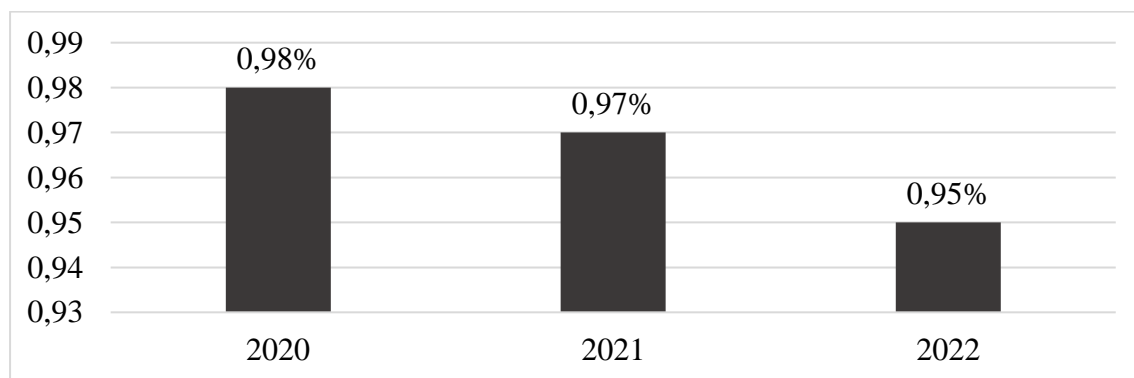

Рисунок 2 – Динаміка питомої ваги майнових податків у ВВП України за 2020–2022 рр., % [2]

Якщо порівнювати із зарубіжними країнами, то цей показник є значно меншим. Так, у Франції податки на майно становлять 3,2 % ВВП, у Великобританії – 3,1 %, у Греції – 2,7 %. Проте існують країни, в яких податки на майно взагалі не доступні, а саме в Хорватії, Люксембурзі та Мальті [4].

Наявність системи пільг і знижок на майновий податок, які надаються окремим категоріям населення впливає на низький рівень збору майнового податку. Ці пільги та знижки призводять до зниження ефективності фіскальної функції

майнового податку, проте виконують регулюючу та забезпечують реалізацію принципу соціальної справедливості у системі оподаткування.

Ще однією проблемою механізму майнового оподаткування в Україні є низький рівень оціночної стійкості майна та недостатня якість нормативно-правової бази. Невідповідність відповідних законодавчих норм між собою та відсутність єдиного стандарту оцінки майна призводить до різних інтерпретацій при визначенні податкового боргу. Це зумовлює проблему невизначеності, що, зі свого боку, зменшує ефективність системи оподаткування.

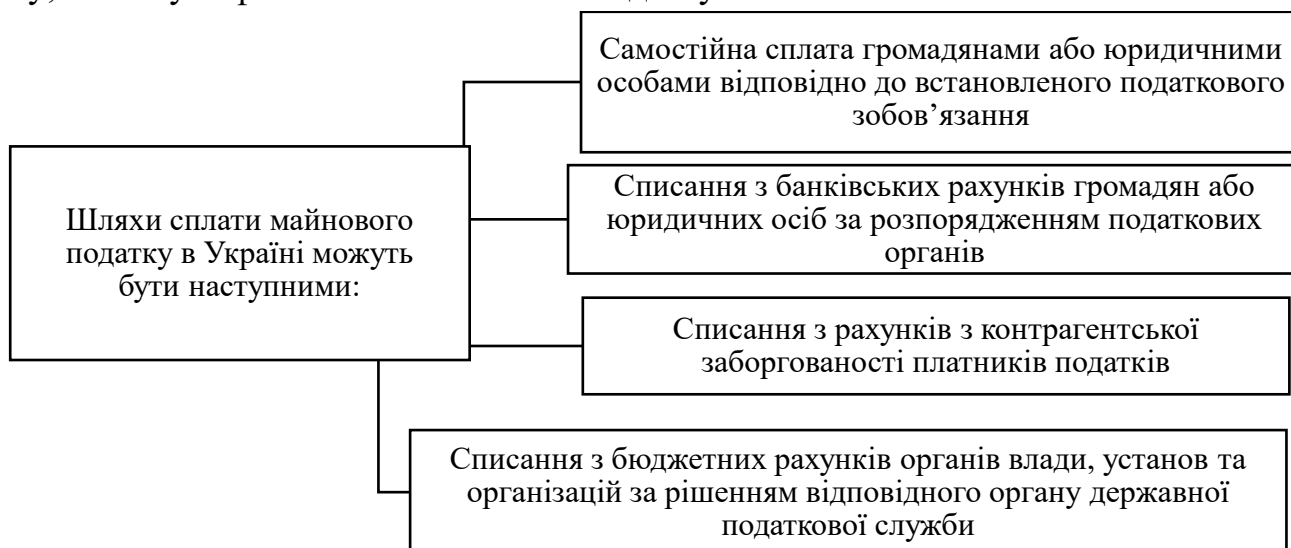

Рисунок 3 – Шляхи покращення сплати майнового податку в Україні

Механізм сплати майнового податку передбачає, що платник зобов'язаний самостійно розраховувати суму податку та подати декларацію про його сплату. Але автоматичне списання коштів може спростити процедуру стягнення (рис. 3).

Висновки. Отже, механізм майнового оподаткування в Україні має свої проблеми, для вирішення яких можна вжити заходів, як-от:

- зменшення кількості пільг та знижок, що надаються при сплаті майнового податку, встановлення більш прозорих та справедливих критеріїв їх надання;
- встановлення єдиних стандартів оцінки майна та удосконалення нормативно-правової бази;
- проведення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо механізму майнового оподаткування та його значення для державного бюджету;
- підвищення рівня контролю за сплатою майнового податку та запровадження ефективних заходів щодо протидії зловживанням та ухиленням від сплати податку.

Реалізація цих заходів дасть змогу покращити ефективність механізму майнового оподаткування в Україні, забезпечити зростання доходів місцевого бюджету та соціальну справедливість в системі оподаткування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.04.2023).
2. OpenBudget. URL: <https://openbudget.gov.ua> (дата звернення: 20.04.2023).
3. Міністерство фінансів України: статистичні дані. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 20.04.2023).
4. Taxation Trends in the European Union / Luxembourg: Publications Office of the European Union. URL: https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/%20f85da28f-f5be-11ec-b976-01aa75ed71a1/language-en?WT.mc_id=Selected%20publications&WT.ria_c=51677&WT.ria_f=6180&WT.ria_ev=search&WT.%20URL=https%3A%2F%2Ftaxation-customs.ec.europa.eu%2F (дата звернення: 20.04.2023).

Юрчишена Л. В.

канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри фінансів і банківської справи
ДонНУ імені Василя Стуса

Борачук В. І.

магістрант
ОП «Фінанси, банківська справа та страхування»
ДонНУ імені Василя Стуса

НАДХОДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ ВІЙНИ

Вступ. Повномасштабна війна в Україні призвела до дисбалансу, невизначеності та руйнування бізнесу, як наслідок – скорочення можливостей роботодавців щодо виплати заробітної плати зі врахуванням бонусів, премій, надбавок тощо. Активні бойові дії в перші місяці війни обумовили невизначеність та хаос як юридичних, так і фізичних осіб. Доходи суттєво зменшилися, або в багатьох випадках звелися до мінімуму чи перейшли в тіньовий сегмент. Наслідком зазначених подій є значні недоотримання надходжень від податку на доходи фізичних осіб до бюджетів різних рівнів, що потребувало регулювання і скорочення цих процесів державою. Усе вищезазначене визначає актуальність даної теми і потребує подальших досліджень.

Метою роботи є аналіз структури і обсягу надходження податку на доходи фізичних осіб до бюджетів різних рівнів в умовах війни.

Основна частина. Податок на доходи фізичних осіб, зокрема військовий збір, є одним із бюджетоутворюючих податків. У 2022 р. до зведеного бюджету надійшло 420,6 млрд грн, з них 148,4 млрд грн до державного бюджету та 272,2 млрд грн до місцевого бюджету. Приріст надходжень відносно попереднього року становить +20,3 %, з них +7,9 % державного та +28,8 % місцевого бюджету. Значний приріст надходжень до місцевих бюджетів обумовлений ПДФО з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбов-